

SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE.

Magdalena Sobota
studentka I roku studiów magisterskich
Katedra Bibliotekoznawstwa
i Informacji Naukowej
Uniwersytet Łódzki

Spółeczeństwo informacyjne – analiza definicji

Spółeczeństwo informacyjne to termin, który jest powszechnie używany, nie tylko w wypowiedziach o charakterze naukowym, ale także w codziennym życiu. Jak dotąd nie określono jednak w sposób jednoznaczny jego znaczenia. Podstawą dla zrealizowania zamierzenia było wyselekcjonowanie spośród wielu – dwudziestu definicji *spółeczeństwa informacyjnego* oraz dokonanie ich analizy m.in. treściowej i formalnej.

Spółeczeństwo informacyjne w ujęciu historycznym

Aby krytycznie spojrzeć na definicje *spółeczeństwa informacyjnego* i dokonać ich analizy, konieczne jest prześledzenie wydarzeń związanych z jego kształtowaniem.

Z terminem tym spotykamy się po raz pierwszy w 1963 r. w artykule japońskiego etnologa Tadao Umesao². Jego praca dotyczyła zmian, jakie zachodziły w *spółeczeństwie*, którego funkcjonowanie oparte było na technologiach informatycznych i przetwarzaniu informacji. W oryginalnym brzmieniu termin *spółeczeństwo informacyjne* to *johoka shakai*. Sformułowanie zostało spopularyzowane w 1968 r.³ przez Kenichi Koyamę w jego rozprawie *Wprowadzenie do teorii informacji*⁴. Od tego momentu możemy mówić o próbach rozpowszechnienia nowej idei i wprowadzaniu jej założeń w życie.

¹ Artykuł jest skrótem najważniejszych fragmentów pracy licencjackiej, która powstała w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, w roku akademickim 2011/2012, pod kierunkiem dr hab. Marioli Antczak.

² *Spółeczeństwo informacyjne*. Pod red. J. Papińskiej-Kacperek. Warszawa 2008, s. 14. W jednym ze źródeł występuje odmienna pisownia nazwiska Umesamo; por. A. Dąbrowska, M. Janoś-Kresło, A. Wódkowski: *E-usługi a spółeczeństwo informacyjne*. Warszawa 2009, s. 11.

³ Ogólnopolski Katalog Szkolnictwa. *Spółeczeństwo informacyjne* [online]. [dostęp: 26.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.szkolnictwo.pl/szukaj>, *Spółeczeństwo informacyjne*>; Por. *Spółeczeństwo informacyjne*. op. cit., s. 15; Z. Stempnakowski: *Administracja elektroniczna. W: Spółeczeństwo informacyjne – problemy rozwoju*. Pod red. A. Szewczyk. Warszawa 2007, s. 47-67.

⁴ Cyt. za: Ogólnopolski Katalog Szkolnictwa. *Spółeczeństwo informacyjne*. op.cit.

W 1972 r. powstał japoński dokument *Plan utworzenia społeczeństwa informacyjnego, jako cel narodowy na rok 2000*, który zakładał cztery fazy rozwoju społeczeństwa, by mogło osiągnąć wyznaczony cel i uczynić Japonię pierwszym społeczeństwem informacyjnym na świecie⁵.

Rok 1967 to data publikacji pracy Radovana Richty *Cywilizacja na rozdrożu*⁶. Zdaniem tego czechosłowackiego socjologa nadchodząca cywilizacja miała być cywilizacją usług. Do rozwoju tematu przyczynił się także amerykański socjolog, specjalizujący się w prognozowaniu społecznym, Daniel Bell, który w 1973 r. nowe społeczeństwo nazwał takim, „w którym ważną rolę odegrają usługi i technologie intelektualne”⁷.

W 1994 r. powstał raport *Europa a społeczeństwo globalnej informacji – zalecenia dla Rady Europejskiej*⁸, którego jednym z głównych twórców był Martin Bangemann⁹. W tym szczegółowym dokumencie podjęto istotne dla dalszego rozwoju Europy problemy. Zachęcano rządy państw należących do Unii Europejskiej oraz krajów kandydujących do podjęcia działań zmierzających do wprowadzenia zmian na kontynencie.

W 1999 r. ogłoszono inicjatywę *e-Europe – społeczeństwo informacyjne dla wszystkich*¹⁰. Dokument ten był pierwszym z serii – w kolejnych latach przyjmowano następne, dotyczące strategii działania kolejno od roku: 2002, 2003, 2005 i 2010¹¹.

⁵ Nowak J. S.: *Spółeczeństwo informacyjne – geneza i definicje*. W: *Spółeczeństwo informacyjne 2005*. Pod red. G. Bliźniuk, J. S. Nowak. Katowice 2005, s. 39-58, 47-48.

⁶ Richta R.: *Cywilizacja na rozdrożu: konsekwencje rewolucji naukowo-technicznej dla społęczeństwa i dla człowieka*. Warszawa 1971.

⁷ *Spółeczeństwo informacyjne*. op. cit. s. 15. Por. D. Bell: *The coming of post-industrial society: venture in social forecasting*. New York 1976.

⁸ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Komisja Badań Naukowych, *Europa i społęczeństwo globalnej informacji. Zalecenia dla Rady Europejskiej* [online]. [dostęp: 21.10.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://kbn.icm.edu.pl/gsi/raport.html>>.

⁹ Od jego nazwiska dokument jest zwany *Raportem Bangemanna*.

¹⁰ Council of the European Union. *eEurope – An information society for all*, 8.12.1999, [online]. [dostęp: 10.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24221_en.htm>; dokument nie został opublikowany w oficjalnych dokumentach, podane źródło zawiera jedynie jego streszczenie.

¹¹ Nazwy dokumentów to: *eEurope 2002*, *eEurope + 2003*, *eEurope 2005*, *i 2010 – Europejskie społęczeństwo informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia*; por. Council of the European Union. Commission of the European Communities. *eEurope2002. An Information Society For All. Action Plan prepared by the Council and the European Commission for the Feira European Council. 19-20 June 2000* [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:PL:PDF>>; *eEurope+2003. A co-operative effort to implement the Information Society in Europe. Action Plan prepared by the Candidate Countries with the assistance of the European Commission*. 6.2001. [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/action_plan/pdf/actionplan_en.pdf>; Commission of the European Communities. *eEurope2005: An information society for all. An Action Plan to be presented in view of the Sevilla European Council*. 21-22.06.2002 [online]. [dostęp: 25.03.2012] Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.pdf>; Komisja Wspólnot Europejskich, *i2010 – Europejskie społęczeństwo informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia* 1.06.2005 [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/2002/action_plan/eeurope_2003.pdf>.

W Polsce kluczowe znaczenie miały lata 2000 i 2003, kiedy to pojawiły się regulacje prawne nawiązujące do idei społeczeństwa informacyjnego – *Uchwała Sejmu w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce*¹² oraz *Uchwała Senatu w sprawie niezbędnych działań mających na celu przygotowanie Polski do globalnego społeczeństwa informacyjnego*¹³. Celem pierwszego dokumentu było zmobilizowanie ówczesnego rządu do podjęcia działań zmierzających do opracowania aktów legislacyjnych będących podstawą do budowania w Polsce społeczeństwa informacyjnego. Natomiast w dokumencie z 2003 r. skupiono się na systemie edukacji, który, według twórców *Uchwały*, był podstawą do budowania w Polsce społeczeństwa informacyjnego oraz sprostania wymaganiom w obliczu integracji z Unią Europejską.

Na uwagę zasługuje, wydany w 2008 r. przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, dokument *Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013*¹⁴. Podano w nim przykłady podjętych i planowanych przez rząd działań oraz cechy, jakimi powinno charakteryzować się państwo, gospodarka i człowiek, by stymulować rozwój społeczeństwa w Polsce.

Liczba różnorodnych, wydanych na przestrzeni kilkudziesięciu lat, dokumentów oraz mnogość wydarzeń nawiązujących do idei społeczeństwa informacyjnego jest dowodem na to, iż nie jest to temat nowy, jego początków bowiem należy upatrywać już w latach 60. XX w.

Zainteresowanie zagadnieniami dotyczącymi nowego modelu społeczeństwa zaobserwować można w Stanach Zjednoczonych, Unii Europejskiej oraz Polsce.

Terminy pokrewne w stosunku do społeczeństwa informacyjnego

Termin *społeczeństwo informacyjne* nie jest jedynym, jakim określane są zmiany zachodzące na świecie. Istnieje szereg innych terminów, które oddają ducha współczesności. Społeczeństwa określa się mianem: *informatycznego, komunikacyjnego, medialnego, postindustrialnego, globalnego, obywatelskiego, masowego, sieciowego*.

Nieco więcej uwagi należy poświęcić terminowi *społeczeństwo wiedzy*, wydaje się bowiem wyrażeniem synonimicznym względem *społeczeństwa informacyjnego*. Wrażenie takie jest jednak złudne. Lech Zacher podkreśla, że „mówi się o perspektywie przechodzenia od społeczeństwa informacyjnego

¹² *Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2000 r. w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce*. Monitor Polski 2000 nr 22 poz. 448. [online]. [dostęp: 13.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20000220448&type=2>>.

¹³ *Uchwała Senatu RP z dnia 16 stycznia 2003 r. w sprawie niezbędnych działań mających na celu przygotowanie Polski do globalnego społeczeństwa informacyjnego*. Monitor Polski 2003, nr 6, poz. 74. [online]. [dostęp: 13.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20030060074&type=2>>.

¹⁴ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Społeczeństwa Informacyjnego. *Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013*. Grudzień 2008. [online]. [dostęp: 5.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=56&id=6137>>.

do społeczeństwa wiedzy¹⁵, a przeskok pomiędzy tymi pojęciami jest „dość abstrakcyjny, a może nawet pochopny”¹⁶.

Analiza definicji społeczeństwa informacyjnego

Przez kilkadziesiąt lat powstało wiele definicji społeczeństwa informacyjnego¹⁷. Jedne bardziej, inne – mniej udane. W bogactwie podjętych prób zauważalny jest brak dokładnej i kompletnej analizy zjawisk towarzyszących społeczeństwu informacyjnemu. Pojedyncze definicje nie są bowiem wyczerpujące, dopiero ich kompleksowa lektura tworzy pełny obraz znaczenia tego terminu. Podjęte rozważania są zatem próbą wypełnienia powstałej luki. Analizie poddano jednak tylko wybrane wyjaśnienia. Dokonany wybór definicji społeczeństwa informacyjnego jest na tyle reprezentatywny, iż można na jego podstawie – zdaniem autorki – ukształtować własny pogląd co do elementów pojawiających się w większości z nich.

Dokonując wyboru definicji poddanych analizie, w pierwszej kolejności autorka sięgnęła do artykułu Jerzego Stanisława Nowaka *Spoleczeństwo informacyjne – geneza i definicje*¹⁸. Autor zawarł w nim dwadzieścia dwie definicje, pochodzące z różnorodnych źródeł. Na drugim etapie podjętych działań wykorzystano oryginalne źródła, w których zamieszczone były cytowane przez Nowaka wyjaśnienia. Skorzystano także z wybranych publikacji, których tytuły odnosiły się do zagadnień związanych ze społeczeństwem informacyjnym.

Zebrane definicje poddano analizie na różnych płaszczyznach. Przyjrano się ich autorom, dokumentom, w których zostały opublikowane oraz zagłębiono się w ich treść, przyporządkowując je do wyodrębnionych kategorii (por. zał. 2).

Pierwsza grupa wniosków dotyczyła twórców wyjaśnień, którymi w głównej mierze byli profesorowie. Polscy autorzy pochodzą z terenu całej Polski, podobnie uczelnie, w których są zatrudnieni¹⁹. W większości przypadków (biorąc pod uwagę autorów polskich i zagranicznych²⁰) termin został zanalizowany przez osoby zajmujące się socjologią (pięć osób), informatyką, zarządzaniem (po cztery osoby), ekonomią (trzy osoby) oraz naukami o polityce (jedna). Jeśli chodzi o autorów korporacyjnych²¹, największą grupę stanowią ministerstwa.

W odniesieniu do ogólnej tematyki dokumentów, z których zaczerpnięto definicje, charakterystyki postanowiono sprowadzić do trzech głównych grup,

¹⁵ Zacher L.: *Spoleczeństwo informacyjne in statu nascendi*. „Transformacje” 1998/1999, nr 1/4, s. 34-43, 36.

¹⁶ Tenże: *Transformacje społeczeństw od informacji do wiedzy*. Warszawa 2007, s. 19.

¹⁷ W większości są to definicje realne, a nie nominalne.

¹⁸ Nowak J. S.: *Spoleczeństwo informacyjne – geneza i definicje*. W: *Spoleczeństwo informacyjne 2005*. Op. cit., s. 39-58.

¹⁹ Informacje o polskich autorach definicji zaczerpnięto z baz OPI. Źródło: Ośrodek Przetwarzania Informacji. *Baza Ludzie Nauki*. [online]. [dostęp: 5.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://nauka-polska.pl/dhtml/raportyWyszukiwanie_wyszukiwanieLudzieNauki.fs?lang=pl>; dla poszczególnych autorów zastosowano oddzielne wyszukiwania.

²⁰ Informacje o autorach zagranicznych wyszukano na stronach internetowych.

²¹ Informacje o autorach korporacyjnych zaczerpnięto ze stron internetowych tych autorów oraz z *Wielkiej Encyklopedii PWN*. Pod red. J. Wojnowskiego.

do których przyporządkowano większość dokumentów. Pierwszą z nich były plany i przewidywania – taką tematykę podjęto w siedmiu dokumentach (def. 1, 2, 5, 6, 12, 17, 18 – por. zał. 1). Również w siedmiu przypadkach (def. 4, 8, 13, 14, 15, 16, 20) – stanowiły one grupę drugą – podjęto temat społeczeństwa informacyjnego w odniesieniu do rozmaitych dziedzin i związanych z nimi problemów. Grupa trzecia to analiza stanu rzeczy, zgodnego z datą opublikowania bądź powstania definicji. Znalazły się tutaj trzy wyjaśnienia (def. 3, 7, 19).

Wnioski dotyczące zawartości merytorycznej wyjaśnień, przedstawionych na wykresach (por. zał. 2), sformułowano poprzez zanalizowanie częstotliwości występowania poszczególnych aspektów, nazwanych częściami składowymi, oraz liczbie przyporządkowań każdej z definicji do wszystkich części składowych razem wziętych. Najważniejsze wnioski z analizy przedstawiono w kilku kolejnych akapitach.

Wnioski z analizy definicji

Z analizy elementu I (por. zał. 2, wykres 1) wynika, iż o rozwoju społeczeństwa informacyjnego w głównej mierze świadczyły dwa czynniki – **rozwinięte technologie informacyjne** oraz **rozwinięte środki komunikacji** – obydwie z nich pojawiły się w wziętych pod uwagę wyjaśnieniach terminu. Połowa definicji stanowiła o konieczności istnienia **środków przetwarzania informacji**. Najmniej istotna dla autorów definicji okazała się **nowoczesność sprzętu technologicznego** – tu odnotowano tylko

Z wykresu, na którym odzwierciedlono procentowy udział poszczególnych części składowych w elemencie II (por. zał. 2, wykres 2), odnoszącego się do celów istnienia technologii, wynika, iż głównym celem istnienia technologii była dla autorów **poprawa jakości życia**. Ten aspekt pojawił się w definicji. Znacznie mniej, bo w stwierdzono, że celem istnienia technologii była **komunikacja**, a w **dostęp do informacji i danych**. Żaden z autorów nie zwrócił uwagi na **oszczędności czasowe i finansowe**.

Na podstawie wykresu, będącego ilustracją dla aspektów wyodrębnionych w ramach elementu III (por. zał. 2, wykres 3), można stwierdzić, iż żaden czynnik nie miał znaczącej przewagi. Uznać należy, że technologia w społeczeństwie informacyjnym, zdaniem wielu autorów, miała istotny wpływ na **działalność społeczną**, co pojawiło się w definicji oraz na **dochód narodowy i działalność zawodową** – te czynniki pojawiły się w wyjaśnieniach. Cztery części składowe wyodrębnione w ramach omawianego elementu pojawiły się tylko w objaśnieniach, były nimi: **technika, polityka, medycyna i biznes**.

Aż w definicji, mających odzwierciedlenie w elemencie IV (por. zał. 2, wykres 4) określono **pracę** jako jedno z **miejsc, w którym korzysta się z technologii**. Relatywnie mała liczba autorów wspominała o jej wykorzystywaniu **w domu** – tylko oraz w placówkach edukacyjnych – . Nikt nie zwrócił uwagi na korzystanie z technologii w **placówkach kulturalno-rozrywkowych**.

Wyciągając wnioski ze zgromadzonej dokumentacji oraz na podstawie analizy wykresu, na którym uwzględniono uzyskane wskaźniki procentowe dotyczące elementu V (por. zał. 2, wykres 5), gdzie wyróżniono sposoby pojmowania

informacji jako wartości, należy podkreślić, iż twórcy objaśnień, podejmując temat społeczeństwa informacyjnego, niedostatecznie docenili podstawowy jego składnik, czyli informację. Tylko w definicji wspomnieli o **wartości informacji samej w sobie** bądź jako **wyrazie ludzkiej wiedzy**. Jedyne w wszystkich wyjaśnieniach informacje potraktowano jako **dobro niematerialne** i jako **towar**.

W elemencie VI (por. zał. 2, wykres 6), w którym wydzielono cechy informacji, zaledwie twórców wspomniało o **szybkości** jej **transmisji** jako o jednej z cech, którą powinna się charakteryzować. Z kolei autorów jako jedną z cech informacji wskazało **wysoką jej jakość**. Żaden twórca nie zwrócił uwagi na konieczność **aktualizacji** informacji.

Czynniki wyróżnione w elemencie VII (por. zał. 2, wykres 7), dotyczącym form, w jakich może występować informacja, zostały wskazane tylko w jednej definicji, co stanowi ich ogólnej liczby.

Po przeanalizowaniu pod kątem procentowego występowania w definicjach aspektów charakteryzujących społeczeństwo informacyjne, a dotyczących elementu VIII (por. zał. 2, wykres 8), stwierdzić należy, iż najważniejszym procesem, jakiemu poddawana jest informacja, było jej **przetwarzanie**. Tak właśnie uznało twórców. Na drugim miejscu znalazło się **przekazywanie** oraz **gromadzenie** informacji – po . Za ważny aspekt uznano też **przesyłanie** – tak wypowiedziało się autorów. Mimo iż wszystkie wymienione czynności mogą być wykonywane na informacjach, to o jej **odzyskiwaniu, wymienianiu, otrzymywaniu i selekcjonowaniu** wspomnieli tylko po autorów, a o **wyszukiwaniu, opracowywaniu, dokumentowaniu i publikowaniu** – żaden z nich.

W definicji pojawił się temat kultury informacyjnej, przedstawiony w elemencie IX (por. zał. 2, wykres 9). Natomiast na znaczenie społeczeństwa informacyjnego jako nowego typu społecznego odzwierciedlonego w ostatnim, X elemencie (por. zał. 2, wykres 10), uwagę zwróciło aż autorów.

Wyróżnione definicje

W drodze dokonanej analizy wyróżniono, zgodnie z zaprezentowanymi wcześniej kryteriami (częstotliwość, ogólna liczba przyporządkowań), trzy definicje i te postanowiono przytoczyć.

Pierwsza, zasługująca na zacytowanie została utworzona przez Grupę Połączonego Komitetu Wysokiego Szczebla ds. Społeczeństwa Informacyjnego (por. zał. 1, def. 1). Wyjaśnienie to brzmi następująco:

„Na całym świecie technologie informacji i telekomunikacji wywołują nową rewolucję przemysłową mającą już teraz takie znaczenie i zasięg jak te w przeszłości. Jest to rewolucja oparta na informacji, która sama jest wyrazem ludzkiej wiedzy. Postęp technologiczny umożliwi nam przetwarzanie, przechowywanie, odzyskiwanie i przekazywanie informacji w każdej możliwej formie – ustnej, pisemnej lub wizualnej – nie ograniczonej przez dystans, czas i objętość.

Rewolucja ta daje olbrzymi nowy potencjał inteligencji ludzkiej i stanowi wartość, która zmienia charakter wspólnej pracy i życia razem”.

Mimo że powyższa charakterystyka nie ma cech definicyjnych oraz nie występuje w niej określenie *społeczeństwo informacyjne*, postanowiono wziąć

ją pod uwagę. Zdecydowano, iż błędem byłoby pominięcie pierwszej – rozpropagowanej na tak szeroką skalę na gruncie europejskim – próby określenia tworzącego się nowego typu społeczeństwa. W powyższym określeniu uwzględniono wiele aspektów, które – zgodnie z przewidywaniami twórców – z upływem czasu coraz bardziej zyskiwały na znaczeniu (m. in. technologia i jej wpływ na życie czy procesy, jakim bez ograniczeń może być poddawana informacja)²².

Drugą, istotną z punktu widzenia rozważań, była definicja sformułowana przez Michała Łuszczuka i Agnieszkę Pawłowską (por. zał. 1, def. 7):

Spółeczeństwo informacyjne jest – „[...] rzeczywistością wielowymiarową. Składają się na nią:

1) substrat technologiczny – infrastruktura technologiczna, czyli dostępność urządzeń służących gromadzeniu, przetwarzaniu, przechowywaniu i udostępnianiu informacji, mnogość kanałów przesyłania danych oraz możliwość łączenia ich w rozmaite konfiguracje;

2) substrat ekonomiczny – sektor informacyjny gospodarki, czyli te gałęzie produkcji i usług, które zajmują się wytwarzaniem informacji oraz technik informacyjnych, a także ich dystrybucją. Społeczeństwa informacyjne charakteryzują się dużym udziałem tych dziedzin gospodarki w PKB;

3) substrat społeczny – wysoki odsetek osób korzystających w pracy, szkole i domu z technologii informatycznych, co jest zbieżne z wysokim poziomem wykształcenia społeczeństwa;

4) substrat kulturowy – wysoki poziom kultury informacyjnej, przez którą rozumie się stopień akceptacji informacji jako dobra strategicznego i towaru, a także odpowiedni poziom kultury informatycznej, przez którą rozumie się opanowanie umiejętności związanych z obsługą urządzeń informatycznych”.

Także wyjaśnienie zaprezentowane przez GUS (por. zał. 1, def. 17) uznano za wartościowe i wyróżniające się:

„[...] jest to społeczeństwo znajdujące się na takim etapie rozwoju techniczno-organizacyjnego, że osiągnięty poziom zaawansowania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych stwarza warunki techniczne, ekonomiczne, edukacyjne i inne do powszechnego wykorzystania informacji w produkcji wyrobów i świadczeniu usług. Społeczeństwo takie zapewnia obywatelom powszechny dostęp i umiejętność korzystania z technologii teleinformatycznych w ich działalności zawodowej i społecznej, w celu podnoszenia i aktualizacji wiedzy, korzystania ze zdobyczy kultury, ochrony zdrowia oraz spędzania wolnego czasu i innych usług mających wpływ na wyższą jakość życia”.

Ze względu na ograniczoną objętość artykułu, niemożliwym było przytoczenie tekstów pozostałych zanalizowanych definicji, dlatego też, by czytelnik mógł do nich dotrzeć, skonstruowano tabelę (por. zał. 1, tab. 1), w której podano numer porządkowy definicji, rok jej opublikowania bądź powstania, autora lub autorów oraz źródło, z którego dana definicja pochodzi.

Oczywistym jest, iż żadna z definicji nie jest idealna. Najlepsza uwzględniałaby nie tylko wszystkie wyodrębnione w niniejszej pracy aspekty, ale poruszałaby także szereg innych kwestii. Z obiektywnego punktu widzenia jest to jednak niemożliwe, gdyż opis taki nie byłby definicją, lecz charakterystyką zjawiska. Natomiast zadaniem definicji jako takiej jest ukazanie pewnego wyścinka omawianego zjawiska i wskazanie na ważne dla niego, a dostrzeżone przez jej autora, czynniki.

²² Głównym celem artykułu było przedstawienie analizy dokonanej na podstawie wszystkich wyjaśnień. W związku z tym określenie zaproponowane przez Grupę Połączonego Komitetu Wysokiego Szczebla ds. Społeczeństwa Informacyjnego – w odniesieniu do całościowego spojrzenia na poruszony w niniejszej pracy problem – nazwano definicją.

Propozycja własnej definicji

Po przeanalizowaniu wyników zawartych na wykresach (por. zał. 2), autorka pokusiła się o zaproponowanie własnej definicji, która brzmi następująco:

Spółeczeństwo informacyjne to nowy typ społeczeństwa, kształtujący się w krajach postindustrialnych. Kluczową rolę odgrywa w nim informacja, która postrzegana jest jako wartość sama w sobie oraz wyraz ludzkiej wiedzy. Poddawana jest różnorodnym procesom (m. in. przetwarzaniu, przekazywaniu, gromadzeniu), znaczenie ma szybkość jej transmisji oraz wysoka jakość. W społeczeństwie informacyjnym głównym celem istnienia rozwiniętych technologii informacyjnych i rozwiniętych środków komunikacji, które wykorzystywane są w działalności społecznej i zawodowej, jest poprawa jakości życia. Praca z informacją jest źródłem utrzymania większości obywateli, a pracownicy informacyjni stanowią znaczną część siły roboczej. *Spółeczeństwu informacyjnemu* towarzyszy zjawisko *kultury informacyjnej*.

Załącznik 1

Termin *spółeczeństwo informacyjne* z uwzględnieniem źródeł, w których został zamieszczony – zestawienie tabelaryczne

Tabela 1

Źródła, z których zaczerpnięto definicje terminu społeczeństwo informacyjne.

W porządku chronologicznym według dat powstania (opublikowania)

definicji	Rok powstania/ opublikowania	Autor/autorzy definicji	Źródło definicji
1	1994	Grupa Połączonego Komitetu Wysokiego Szczebla ds. Społeczeństwa Informacyjnego	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Komisja Badań Naukowych, Europa i społeczeństwo globalnej informacji. Zalecenia dla Rady Europejskiej [online], Warszawa, aktualizacja 23.06.2004 [dostęp: 21 października 2011], dostępny w Internecie: < http://kbn.icm.edu.pl/gsi/raport.html >
2	1996	KRRR (Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji)	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Załącznik do Sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z rocznego okresu działalności. Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wstęp do formułowania założeń polityki Państwa [online], Warszawa, 1997 [dostęp: 9 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://www.krrr.gov.pl/Data/Files/_public/Portals/0/sprawozdania/spr1997/spr1997_zal_spoleczenstwo.pdf >
3	1996, 2002	Castells Manuel, Himanen Pekka	Castells M., Himanen P., Społeczeństwo informacyjne i państwo dobrobytu. Model fiński, wstęp Bandyk E., Warszawa, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2009, s. 20-22
4	1997	IBM (International Machines Corporation)	IBM Community Development Foundation, The Net Result. Report of the National Working Party on Social Inclusion [online], London, 1997 [dostęp: 10 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://www.local-level.org.uk/uploads/8/2/1/0/8210988/netresult.pdf >

5	1999	Goban-Klas Tomasz, Sienkiewicz Piotr	Goban-Klas T., Sienkiewicz P., Społeczeństwo informacyjne: Szanse, zagrożenia, wyzwania, Kraków, Wydawnictwo Fundacji Postępu Telekomunikacji, 1999, s. 43
6	2000	Ministerstwo Gospodarki	Ministerstwo Gospodarki, ePolska. Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001-2006 [online], Warszawa, 2000 [dostęp: 9 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://kbn.icm.edu.pl/cele/epolska.html >
7	2000	Łuszczuk Michał, Pawłowska Agnieszka	Łuszczuk M., Pawłowska A., Stan zaawansowania społeczeństwa informacyjnego w Polsce, „Sprawy Międzynarodowe”, 2000, nr 2, s. 75-102, s. 87-88
8	2000	Juszczuk Stanisław	Juszczuk S., Człowiek w świecie elektronicznych mediów – szanse i zagrożenia, Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2000, s. 11-12
9	2002	Bojar Bożenna	Bojar B. (oprac.), Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych, Warszawa, Wydawnictwo SBP, 2002, s. 247
10	2003	Krzysztofek Kazimierz Szczepański Marek Stanisław	Krzysztofek K., Szczepański M. S., Zrozumieć rozwój. Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych, Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005, s. 170
11	2004	UKIE (Polski Urząd Komitetu Integracji Europejskiej)	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Społeczeństwo Informacyjne. Definicja Społeczeństwa Informacyjnego [online], Warszawa, aktualizacja 14.12.2004 [dostęp: 8 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/www/serce.nsf/0/6A1F328341480FEAC1256F6A0038762F?Open >
12	2005	Ministerstwo Nauki i Informatyzacji	Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Fundusze Strukturalne. Serwis Informacyjny Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny „Nauka, nowoczesne technologie i społeczeństwo informacyjne, 2007-2013”. Wstępny projekt [online], Warszawa, 2005 [dostęp: 8 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://www.funduszestrukturalne.gov.pl/informator/npr2/po/nauka.pdf >
13	2006	Microsoft Corporation ¹ (Oláhová Eva)	Oláhová E., Počítačová bezpečnosť. Computer security. Abstract [online], Fakulta Ekonomiky a Manažmentu. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2001-2008 [dostęp: 9 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://www.fem.uniag.sk/mvd2006/zbornik/sekcia8/s8_olahova_eva_339.pdf >
14	2006	Szewczyk Agnieszka	Szewczyk A., Oblicza ubóstwa w społeczeństwie informacyjnym, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006, s. 42
15	2006	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	Fundusze Strukturalne. Serwis Informacyjny Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Słowniczek pojęć na temat funduszy strukturalnych [online], Warszawa, aktualizacja 10.08.2006 [dostęp: 8 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://www.funduszestrukturalne.gov.pl/Slowniczek/ >

16	2008	Kamela-Sowińska Aldona	Kamela-Sowińska A. (red.), <i>Gospodarka a społeczeństwo informacyjne</i> , Poznań, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlu i Rachunkowości, 2008, s. 7-8
17	2008	Departament Społeczeństwa Informacyjnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Społeczeństwa Informacyjnego, <i>Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013</i> [online], grudzień 2008, [dostęp: 5 listopada 2011], dostępny w Internecie: < http://www.mswia.gov.pl/download.php?s=56&id=6137 >
18	2008	Hales Colin Floyd	Hales C. F., <i>The development dimension of ICT's</i> , [W:] Tenże, <i>The information society. Development perspectives</i> , Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008, s. 7-20
19	2010 (2008)	GUS (Główny Urząd Statystyczny) ²	Oleński J., Dmochowska K. (komitet red.), <i>Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2006-2010</i> [online], Szczecin, Główny Urząd Statystyczny. Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2010, [dostęp: 10 stycznia 2012], dostępny w Internecie: < http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/szczec/ASSETS_Spol_Informacyjne.pdf >
20	2010	Haber Lesław Henryk	Haber L. H., <i>Społeczeństwo informacyjne – dylematy analityczne</i> , [W:] Setlak P., Szulich P. (red.), <i>Społeczeństwo informacyjne. Uwarunkowania społeczne i kulturowe</i> , Tamobrzeg, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. profesora Stanisława Tamowskiego, 2010, s. 15-32

Źródło: oprac. własne na podstawie materiałów przytoczonych w kolumnie źródło definicji; 3.01.2012.

¹ Na stronie firmy Microsoft znalazły się cztery definicje, wraz z przekierowaniem do ich źródeł; wybrano najbardziej według autorki reprezentatywną.

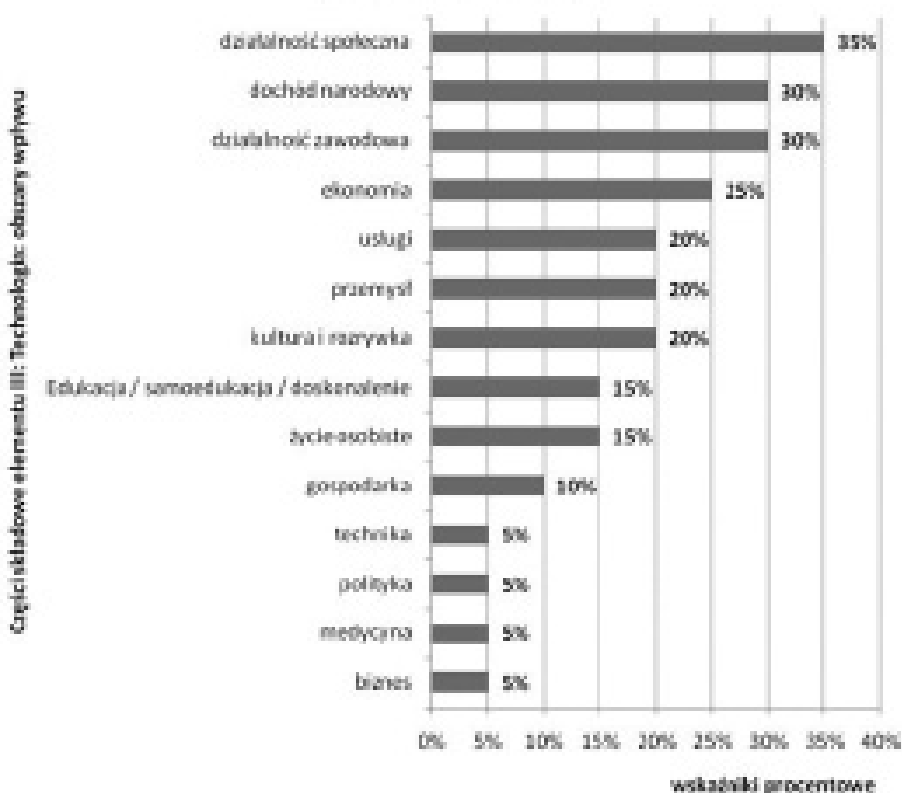
² Ta sama definicja pojawiła się w dokumencie z 2008 r., analizującego *społeczeństwo informacyjne w latach 2004-2007*.

Załącznik 2

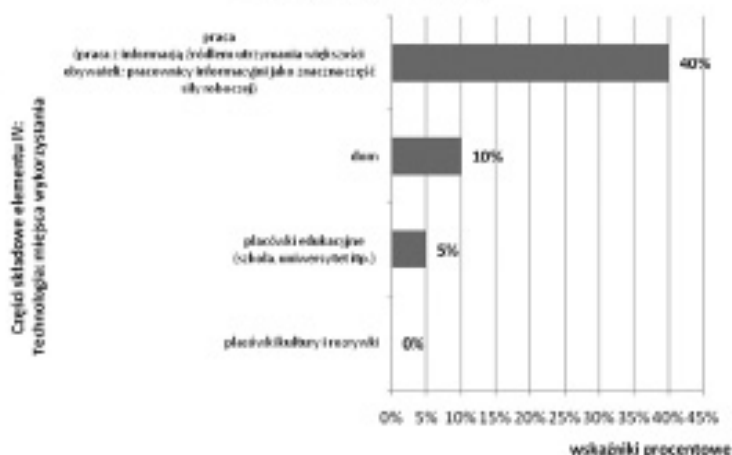
Częstotliwość występowania części składowych poszczególnych elementów
w analizowanych definicjach terminu społeczeństwo informacyjne: wykresy.

Źródło (wszystkie wykresy w zał. 2): oprac. własne na podst. zanalizowanych definicji; 2.04.2012.

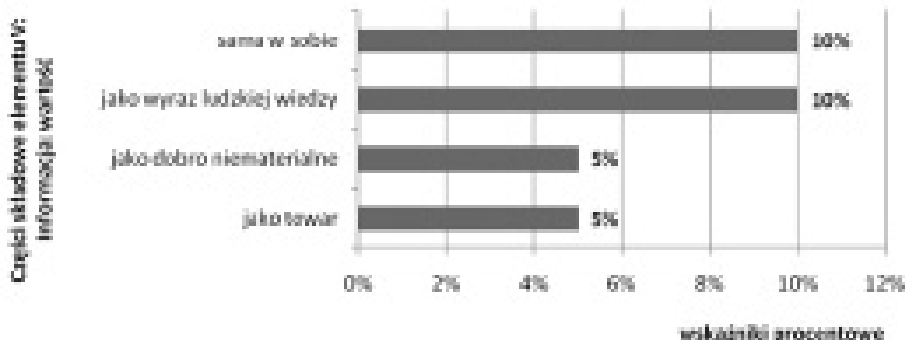
Wykres 3. Udział procentowy trzeciego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

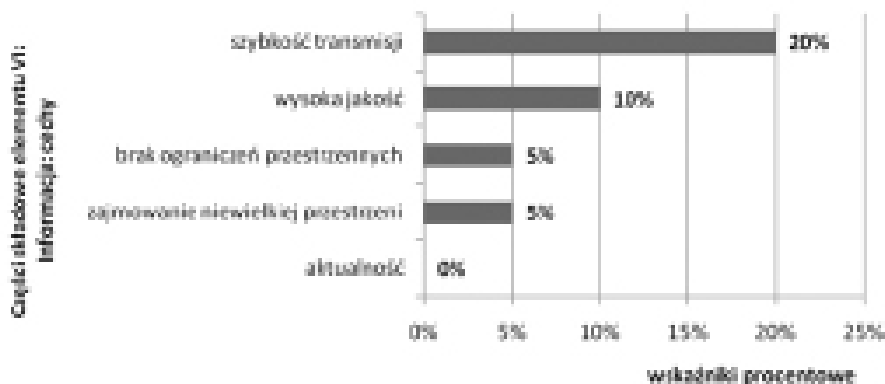
Wykres 4. Udział procentowy czwartego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

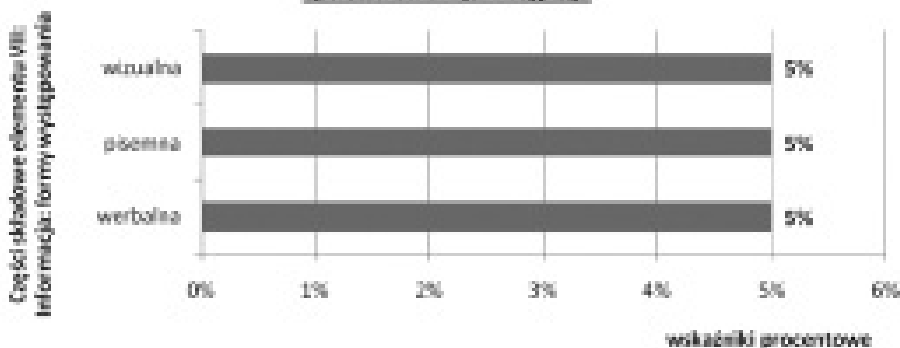
Wykres 5. Udział procentowy piątego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

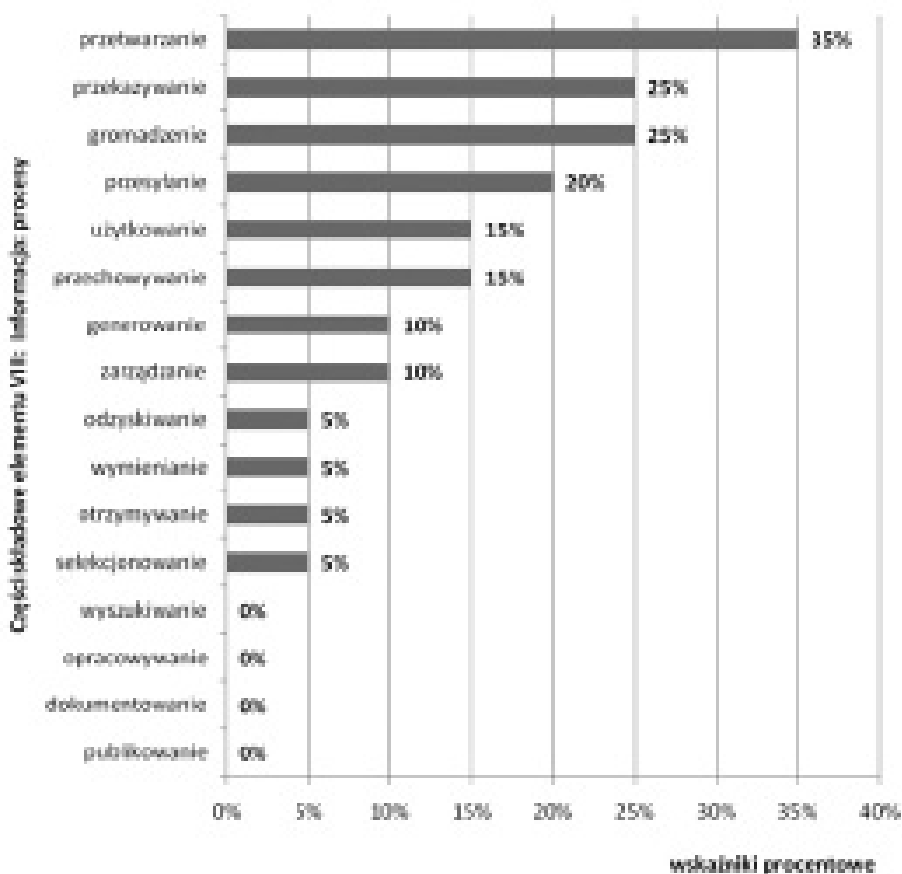
Wykres 6. Udział procentowy szóstego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

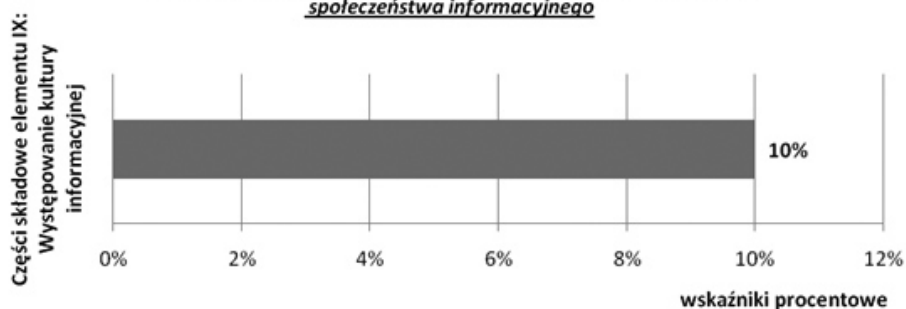
Wykres 7. Udział procentowy siódmego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

Wykres 8. Udział procentowy ósmego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

Wykres 9. Udział procentowy dziewiątego elementu w definicjach społeczeństwa informacyjnego

Bibliografia

Bibliografia nie uwzględnia publikacji wykazanych w załączniku 1.

11. Bell D.: *The coming of post-industrial society: venture in social forecasting*. New York 1976.
12. Commission of the European Communities, *eEurope2005: An information society for all. An Action Plan to be presented in view of the Sevilla European Council* [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.pdf>.
13. Council of the European Union. Commission of the European Communities. *eEurope2002. An Information Society For All. Action Plan prepared by the Council and the European Commission for the Feira European Council. 19-20 June 2000* [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:PL:PDF>>.
14. Council of the European Union. *eEurope – An information society for all* [online]. [dostęp: 10.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24221_en.htm>.
15. Dąbrowska A., Janoś-Kresło M., Wódkowski A.: *E-usługi a społeczeństwo informacyjne*. Warszawa 2009.
16. *eEurope+2003. A co-operative effort to implement the Information Society in Europe. Action Plan prepared by the Candidate Countries with the assistance of the European Commission* [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/action_plan/pdf/actionplan_en.pdf>.
17. Komisja Wspólnot Europejskich, *i2010 – Europejskie społeczeństwo informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia*. 1.06.2005 [online]. [dostęp: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/2002/>.

12. Ośrodek Przetwarzania Informacji. *Baza Ludzie Nauki* [online]. [dostęp: 5.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://nauka-polska.pl/dhtml/raportyWyszukiwanie/wyszukiwanieLudzieNauki.fs?lang=pl>>.
13. Richta R.: *Cywilizacja na rozdrożu: konsekwencje rewolucji naukowo-technicznej dla społeczeństwa i dla człowieka*. Warszawa 1971.
14. *Spółeczeństwo informacyjne*. Pod red. J. Papińskiej-Kacperek. Warszawa 2008.
15. Stempnakowski Z.: *Administracja elektroniczna*. W: *Spółeczeństwo informacyjne – problemy rozwoju*. Pod red. A. Szewczyk. Warszawa 2007, s. 47-67.
16. *Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2000 r. w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce*. Monitor Polski 2000 nr 22 poz. 448. [online]. [dostęp: 13.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20000220448&type=2>>.
17. *Uchwała Senatu RP z dnia 16 stycznia 2003 r. w sprawie niezbędnych działań mających na celu przygotowanie Polski do globalnego społeczeństwa informacyjnego*. Monitor Polski 2003 nr 6 poz. 74. [online]. [dostęp: 13.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20030060074&type=2>>.
18. Zacher L.: *Spółeczeństwo informacyjne in statu nascendi*. „Transformacje” 1998/1999 nr 1/4, s. 34-43.
19. Zacher L.: *Transformacje społeczeństw od informacji do wiedzy*. Warszawa 2007.

Summary

The information society term has been used since the 60ties of the 20th century. The article offers a analysis of twenty definitions derived from books, articles, and government documents. The author lists the aspects of the information society the most and the least popular among their authors. It presents explanations evaluated as the most valuable. Basing on the analysis, the author offers her own definition of an information society.